רבב. פירש בקונטרס שומן או שמן וע"כ אינו שמן דשמן נתנו בו מכמיס שיעור אחר במתני': **תחת איספוגין קטנה.** ואע"ג דבפ' כל שעה (פסחים לז:) אמרינן אין טשין את התנור בחליה ואם טש כל הפת כולה אסורה הא אמר התם בהיא פרקא[ט] דכשיע תורא שרי: [מ] **והמוציא** קשר **מוכסין חייב.** [א]אלטריך לאשמועינן אפילו כתב על הקלף אע"ג[ב] דקתני בשמוע דשיעור קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין[ג]:

ובית אחיזה. בשעת כתיבה צריך בית אחיזה וקשר מוכסין ל"ל דיכול לכותבו בלא אחיזה ובקונטרס פי' בשעה שרואה בו בעי אחיזה:

ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. ומשום הכי כי אמר לוה פרעתי פטור דאין השטר לאוי לגבות בו ומיירי שיודע[ד] שלא יוכל כלל למצוא עדי קיום[ה] וא"ת[ו] כי לא פרע נמי אמאי מייב מה תועלת יש בשטר כיון שאינו יכול לקיימו אשם יטעון הלוה פרעתי או מזייף יפטור[ז] ואם יודה זה אינו מכח השטר וי"ל דמועיל לו השטר[ח] דמתוך כך נזכר הלוה שלוה ממנו אי נמי (ט) לטרוף ממשעבדי אם יודה הלוה שאינו מזייף וא"ת ומשפרעו אמאי פטור המוליא נהי דלא חזי לגבות חובו הא לאוי הוא לגוב ע"פ לוחמיתו ואע"ג דאסור להשהות שטר פרוע הכא היאך עומד ולווה שאינו פרוע[ט] (כ) וי"ל דמיירי כגון שאמר אין לי עדים ואין לי לאיה ולא אמצא קיום ואפילו אצא אחרי כן אינו מועיל ולכך אסור להשהותו שמא לבסוף יקיימנו ויגבה בו שלא כדין ואי לא הוה טעינן לנקחות וליתומין מזייף הוה אמי שפיר דאסור להשהותו[י] אך פירשתי בנבא קמא ובנבא מציעא ובגיטין דטעינן לנקחות וליתומין פרוע ומזייף ואם תתרכחי[יא] ואם תאמר ואמאי לא אמר איכא דת"ק סבר אין צריך לקיימו[יב] ומשפרעו הוי כמשמעו שפרעו ממש[יג] ולכך פטור דאסור להשהות שטר פרוע שמא יגבה בו פעם אחרת[יד] שכשיטענו הלוה האמת שפרעו לא יהא המלוה צריך לקיימו ויגבה שנית[טו] ור' יהודה סבר צריך לקיימו ואף משפרעו מייב דצריך הוא לגוב על פי לוחמיתו ואין אסור להשהותו[טז] דמיירי כגון בידוע שלא ימצא עדי קיום ולא יוכל לגבות שנית[יז] דכשיטענו הלוה האמת שפרע ליטרך המלוה לקיימו ויש לומר לאף לר' יהודה הוא אסור להשהותו[יח] שמא יקיימנו באקראי בעלמא ויגבה בו שלא כדין[יט]:

רש"י גרס דבולי עלמא מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. וכן נראה דהכי קי"ל דאין לה לגבות נתנו הכי בפרק שני דכתובות (דף יט.) וקיימא לן כווותיה בדיני: מ"ק

נייר מחוק כדי לכרוך על צלוחית קטנה של פליטון עור כדי לעשות קמיע[ו] (דוכסוסטוס כדי לכתוב מזוזה) קלף כדי לכתוב עליו [ז]פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל דיו כדי לכתוב ב' אותיות כחול כדי לכחול עין אחת דבק כדי ליתן בראש השפשף זפת וגפרית כדי לעשות נקב שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב רבי יהודה אומר כדי לעשות פיטפוט סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב סיד כדי לסוד קטנה שבבנות [ח]ר' יהודה אומר כדי לעשות כלכל רבי נחמיה אומר כדי לסוד אונדפי: **גמ'** חבל נמי ליחייב כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה כיון דחריק במנא לא עבדי אינשי תנו רבנן הוצין כדי לעשות אוזן לסל כפיפה מצרית סיב אחרים אומרים כדי ליתן על פי משפך קטן לסנן את היין [ט]רבב כדי לסוך תחת [י]אספגין קטנה וכמה שיעורה כסלע והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא מוכין כדי לעשות כדור קטנה וכמה שיעורו כאגוז: נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין: תנא [יא]במה קשר מוכסין [ב]שתי אותיות (של קשר מוכסין) ורמינהו המוציא נייר חלק אם יש בו כדי לכתוב שתי אותיות חייב ואם לאו פטור אמר רב ששת מאי שתי אותיות שתי אותיות של קשר מוכסין רבא אמר שתי אותיות דידן ובית אחיזה דהיינו קשר מוכסין מיתיבי [ג]המוציא נייר מחוק [יב]ושטר פרוע אם יש בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות או בכולו כדי לכרוך ע"פ צלוחית קטנה של פליטון חייב ואם לאו פטור לאביי דאמר בשלמא לרב ששת דאמר מאי שתי אותיות שתי אותיות של קשר מוכסין שפיר אלא לרבא דאמר שתי אותיות דידן ובית אחיזה דהיינו קשר מוכסין הכא בית אחיזה לא צריך קשיא תנו רבנן [יג]המוציא קשר מוכסין עד שלא הראהו למוכס חייב משהראהו למוכס פטור רבי יהודה אומר [יד]אף משהראהו למוכס חייב מפני שצריך לו מאי בינייהו אמר אביי איכא בינייהו דהיטי מוכסא רבא אמר מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו רב אשי אמר חד מוכס איכא בינייהו מפני שצריך לו להראות למוכס שני דא"ל חזי גברא דמוכס אנא: ת"ר המוציא שטר חוב עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור רבי יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שצריך לו מאי בינייהו אמר רב יוסף [טו]אסור לשהות שטר פרוע איכא בינייהו [טז]רבנן סברי אסור לשהות שטר פרוע ורבי יהודה סבר מותר לשהות שטר פרוע אביי אמר דכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע והכא [יז]במודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו קמיפלגי תנא קמא סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ורבי יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ומאי עד שלא פרעו ומשפרעו עד

נייר מחוק. שוב אינו לכתוב לפיכך צריך שיעור גדול לכרוך ע"פ צלוחית: **קלף כדי לכתוב פרשה קטנה.** דאילו דלמעיו יקריס לא עבדי מיניה קסרי מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מיחייב בשיעורא זוטא: **דיו לכתוב שתי אותיות.** לרושם על שתי חוליות של כלי או על קרסים לזווגן: **כדי לכחול עין אחת.** לקמן[ו] פריך עין אחת הא לא כחלי: **דבק.** גלו"ל: **כדי ליתן בראש השפשף.** בגמרא[ז] מפרש לה: **כדי לעשות נקב קטן.** כלי שנותנין בו כסף מי סותם פיו בזפת או בגפרית ונוקב בתוך הסתימה נקב דק להוליא בו: **חרסית.** לבינה כתוסה: **לעשות פי כור.** שהמפות נכנס בו: **פיטפוט.** רגל למקוס מוסב הכור שהיו מוסיפין על כן העשוי לכך כגון טרפיי"ל לשפות הקדירה: **סובין כדי ליתן ע"פ כור של צורפי זהב.** במקום שליתן פחמין צורפין זהב בתוך סובין: **לסוד קטנה שבבנות.** טוחלות סיד להשיר את השיער: **גמ' חבל נמי ליחייב.** בשיעורא זוטא דחזי נמי לתלאי דנפה וכברה: **דחריק.** כעין חרקי. ממוך שהוא קשה פוגס את הענ: **הוצא.** של לולבי דקל: **כפיפה מצרית.** סל העשוי מלולי דקל: **סיב.** ודילי"ל שגדל סביב הדקל כעין מלבוש ונכנך סביבותיו ועולה: **על פי משפך.** אוגטולייי"ר: **לסנן את היין.** שמעבר הספונות והקמחים מליכנס לפי הכלי: **רבב.** שומן או שמן: **איספוגין.** רקיק שנותנין בתנור וטחין מחתיו עליה: **וכמה שיעורה.** של איספוגין: **לדור.** פלוט"ש: **נייר חלק.** שלא נכתב בו מעולם: **שתי אותיות.** קס"ד שתי אותיות דידן דזוטרן: **קשר של מוכסין.** לא בעי גליון לבית אחיזה שאותו כולו נכנס פשוט ורואה: **גלון.** גליון: **הכא בית אחיזה לא צריך.** שיכול לאחוזו במקום הממתק והשטר במקום הכתב: **משהראהו למוכס.** ורואה שמחל לו הראה הנהר את המכס שוב אין צריך לו ולא חזי למידי: **מאי בינייהו.** כלומר במאי פליגי ולמאי קאמר רבי יהודה לצריך לו: **רהיטי מוכסא.** קולמ"ס שרגין אחר העובדים להעליל עליהם שלא נתנו המכס ושוטה לעובדים לאחוז למוכס ומלגיע המותם להראות לאלו ולא"ק לא מלגע ליה לאבי דבי רהטי בתריה הדר לגבי מוכס: **מוכס קטן.** פעמים שיש מוכס גדול שטורח לו לעמוד על הגשר כל היום וממנה מוכס קטן וזה מתחלה אינו מראה המותם של מלך אלא לגדול ולרבי יהודה צריך לו שהרי הקטן ימנענו מלעבור ולא"ק אין צריך לו שהגדול מוסר לו שימן דברים ואומר לקטן ועובר: **למוכס שני.** של מעבר אחר ולא לפוטרו מן המכס אלא להראות שהוא נאמן וחשוב ואינו מבריח עצמו מן המכס כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן: **משפרעו.** (לוה) פטור. לקמיה מפרש להו: **מאי בינייהו.** כלומר מאי פלוגתייהו ומה טעם נותנין לדבריהם: **אסור לשהות שטר פרוע.** משום שגמ' (איוב יח) אל תשכן בחליך עולה הלכך מלוה לא משכיר ליה לוה לגוב ע"פ לוחמיתו משום איסור ולוה נמי לא משכיר ליה שמא יבא לידי מלוה ויחזור ויתבענו: **מוסר.** הלכך כי הוליאו מלוה חייב לצריך לו לכרוך ע"פ לוחמיתו: **כמודה בשטר שכתבו.** הלוה מודה שכתבו לצריך לקיימו ולומר לא פרעתי וכל כמה דלא אמר הכי לאו שטרא הוא אי לאו משכחת אמר הכי אתמה המכס בזמן שאין עמו קשר לפיכך צריך לו לדחותם אע"פ שהראהו לגדול, אבל היכא דליכא רהטי מכסא קאמר אביי אפילו ר' יהודה מודי דפטור. רבא אמר מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו ומימרא קרוב למימרא דאביי, וסבירא ליה שאם אין שם מוכס קטן משהראהו למוכס לא פליג ר' יהודה דפטור. רב אשי אמר לעולם פליגי ולא מילתא איכא בינייהו, אלא

ז א מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה י:
ח ב ג ד סש הלכה טו:

לעזי רש"י

גלו"ל. דבק חזק.
טרפיי"ל, חצובה (בעלת שלוש רגליים).
ודילי"א. קנוקנת.
אונטולדיי"ר [אינטולדוי"ר]. משפך.
פילוט"א. כדור.
קוראנ"ש. רצים, שליחי בית המכס.

מוסף רש"י

מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. לוה שהוה בשטר שכתבו ומלא פיו נתמנו העדים, אין המלוה צריך לקיימו בעדים המתומים בו, שאין הלוה שוב נאמן לומר פרעתי, ואם אמרינן בהאי דסס הסס אמאר, דמכיון שאמר כסר היה הכי אוחזק השטר וכי אמר פרעתי לא מהימן, אבל אמר מאחר שהלוה שלוה אינו מאמר שהלוה מודה שאמר מוב שהגיעו אליו שטר אמת מוב, אין המלוה צריך למחזר אחר העדים המתומים בו ולהעיד על המתומן ולקיימו (ב"מ עב:).

מוסף תוספות

א. וא"ת פשיטא דהא מרישא דקתני נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין משמע שהמוציא קשר מוכסים חייב, וי"ל דהא. ריטב"ש. ב. שקלף צריך שיעור גדול מזה. תוס' ר"י. ג. כיון שנעשה עליו קשר חשיב הוא. תוס' ר"י. ד. בבירור. תוס' הרא"ש. ה. שנודע לו שמתו אותן שחתמוהו ואין שום אדם מכיר חתם ידן, שאלו היה הדבר ספק עדיין השטר חשוב וראוי שמא יביאו עדים ויקיימוהו. רמב"ן. ו. א"כ. תוס' הרא"ש. ז. לא יוכל לקיימו תוס' הרא"ש. ח. לזכרון דברים בעלמא. תוס' הרא"ש. ט. ולא מסתבר למימר דאיירי בשטר שאינו ראוי לצור על פי צלוחיתו כיון דרב יוסף איירי באותו שהוא ראוי ואביי לא איירי אלא בההוא דאינו ראוי הוה ליה לפרושי. תוס' הרא"ש. י. פן יגבה מן היתומים ומן הלקוחות. תוס' הרא"ש. יא. דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה שיוכל כל אדם לכתוב שטר מלוה ולהחתים עדים מעצמו ולטרוף שלא בפניו מיתומים ומלקוחות. תוס' ניסן כ. יב. ועד שלא פרעו. תוס' הרא"ש. יג. דאית בו כדי לצור, והכי פירושו עד שלא פרעו חייב שראוי לגבות חובו, ומשפרעו פטור. תוס' הרא"ש. יד. דאע"פ שידוע שלא ימצא קיום יכול לגבות בו פעם אחרת. תוס' הרא"ש. טו. הילכך אסור לשהותו. תוס' הרא"ש. טז. אע"ג דאסור לשהות שטר פרוע שטר זה מותר להשהותו. תוס' הרא"ש. יז. בלא קיום. תוס' הרא"ש. יח. לצור על פי צלוחיתו אע"פ שאינו מוצא עכשיו קיום חיישינן. תוס' הרא"ש. יט. דבחשש כל דהו אסור לשהות שטר פרוע. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

אסור לשהות שטר פרוע איכא בינייהו. משכחת לה במסכתא דכתובות בפ' האשה שנתארמלה (דף יט) אמר ר' יהושע בן לוי אסור לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו שנאמר (איוב יא) ואל תשכן באהליך עולה. וכן עוד תמצא בזה הפרק עיקר הדברים במודה בשטר שכתבו, אמר רב הונא אמר רב מודה שכתבו אינו צריך לקיימו. אמר ליה רב נחמן גנבא גנוב למה לך, אי סבירא לך כר' מאיר אימא כר' מאיר. אמר ליה ומר היכי סבירא ליה, אמר ליה כי אתו לקמן אמרי' להו קיימו שטרייכו ונחתו לדינא. והלכתא כרב נחמן שצריך לקיימו.

ט) מהכרש"ל מוחק זה וכן משמע לקמן בגמ' עכו.; י) [ע"י תוס' מוקה ח. ד"ה אינו מוחק], יא) [מיר ג.], יב) [רקיקי מלות מהרמ"מן אפסוגין פטירין עריך וכן כרב לגאסן], יג) [ני' הערוך ערך שתי אותיות כמהר יוחי שכן גדולי מפוחיי שלנו], יד) [מוספפת פ"מן], טו) [שם], טז) [כתוכות יט.], יח) [שם כ"מ ז. עב: כ"ב קנד. קנ.], יט) [לף פ.], כ) [לקמן פ.], כא) [לף לו. ע"ש], כב) [שיך לע"ז כ מפנה],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר"ק סבר וכו' ל"ל לעולם ממשעבדי. נ"ב לא מיישינן לקנינא אלא איכא דאיתרע שטרא דהייגו שלמכר ומלא: (ב) בא"ד עומד ולוה שאינו שאינו פרוע ואי לא הוה טענינן לקלקחות וליתומים מזוייף ופרעתי הוה אתי שפיר וכו' ושם הארכתי וי"ל דמיירי כגון שאמר אין לי וכו' שלא כדין ומה אמר כנ"ל: ומאמי לא קאמר כנ"ל:

גליון הש"ס

גמ' רבנן סברי אסור לשהות. ק"ל הא מזי ליה למוקם הסטר ויהיה מוחר להשהותו לצור ע"פ לוחמתו וצ"ע:

רבינו חננאל

ותנא כמה קשר מוכסין ב' אותיות. לא שנו אלא באותו קשר שהיו מכירין אותו באותו פרק שכותבין בו ב' אותיות בכתב יווני שהן גדולות מאותיות שלנו, אם יש בנייר החלק שיעור ב' אותיות הללו חייב עליו ואם לאו פטור. ורמינהי המוציא נייר חלק אם יש בו כדי לכתוב ב' אותיות חייב ואם לאו פטור. מדקאמר ב' אותיות סתם, אסיקנן אדעתין ב' אותיות דידן דזוטרן מן ב' אותיות של קשר מוכסין וקא מחייב עליה, ומן ההיא קמייתא פטור. אמר רב ששת ב' אותיות דתנינא בהא בריתא שנייה נמי דקשר מוכסין. רבא אמר ב' אותיות דידן ובית אחיזה, הכי קאמר רבא לא תימא אם מוכיל הנייר ב' אותיות חייב עליו אלא אימא הכי אם אפשר לכתוב עליו ב' אותיות, ואי אפשר עד שיהא בו בית אחיזה כדי לכתוב למעלה הימנו, ונמצא מקום ב' אותיות ובית אחיזה כשיעור קשר מוכסין. מיתיבי המוציא נייר מחוק ושטר פרוע אם יש בלובן שלו כדי לכתוב ב' אותיות או בכולו כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פליטון חייב ואם לאו פטור. [בשלמא] לרב ששת דאמר בב' אותיות של קשר מוכסין שפיר דהוה ליה כמתניתין דפירושה, אלא לרבא דאמר צריך שיהא הנייר החלק כולו כשיעור ב' אותיות של קשר מוכסין והוא שיעור ב' אותיות דידן ובית אחיזה, והא הכא דשטר גדול הוא שיש בו לבן ויש בו בית אחיזה ומקום הלובן שלו ב' אותיות דידן, ולא צריך מקום ב' אותיות של קשר מוכסין, קשיא. הא דתנן המוציא קשר מוכסין חייב, אוקימנא בבריתא עד שלא הראהו למוכס מפני שהוא צריך לו, אבל אם הראהו למוכס ואינו צריך לו פטור. ור' יהודה פליג ואמאר אף משהראהו למוכס

חייב מפני שהוא צריך לו. ובענין למידע במאי פלוגתייהו ומאי בינייהו. אמר אביי ההטי מוכסא איכא בינייהו, בזמן שיש כמה רצין לפני המוכס מתפשין מי נתן המכס ונטל הקשר, ומי שלא נתן, קאמר ר' יהודה חרשש הוא שמא ישיגהו רצי המכס בזמן שאין עמו קשר לפיכך צריך לו לדחותם אע"פ שהראהו לגדול, אבל היכא דליכא רהטי מכסא קאמר אביי אפילו ר' יהודה מודי דפטור. רבא אמר מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו ומימרה קרוב למימרא דאביי, וסבירא ליה שאם אין שם מוכס קטן משהראהו למוכס לא פליג ר' יהודה דפטור. רב אשי אמר לעולם פליגי ולא מילתא איכא בינייהו, אלא

לעולם אפילו היכא דליכא רהטי ולא שני מוכסין צריך ליה לקשר, דכד אתי מוכסא שני מחווי ליה למוכס דקדים מוכס שני וא"ל חזי דגברא דמוכס אנא ורגילנא לשלומי מכסא שיהא לו פנים אצלו, או דמאחר דיה ולא דחיק ליה. **המוציא שטר חוב שהוא עליו עד שלא פרעו,** כגון שנגבו מן המלוה או שנפל מן המלוה ומצאו המלוה בשבת עד שלא פרעו, והעבירו ד' אמות ברה"ר כו', לא פליגי כגון שהוציאו לוה אחר שפרעו, רבנן סברי פטור משום דלית ליה צורך ביה, ור' יהודה סבר עדיין צריך לו ואע"ג שפרעו וחייב. מאי בינייהו דפליגי ביה. אמר ר' יוסף לשהות שטר פרוע איכא בינייהו, ת"ק סבר אסור, וכיון שהמלוה אסור לשהותו, אין הלוה צריך לשטר זאם הוציאו פטור, דהוה ליה כמתעסק. ור' יהודה סבר מותר לאדם לשהות שטר פרוע בתוך ביתו והרי הלוה חרשש מן השטר ריש לו צורך בהוצאתו וחייב. **אביי** אמר דכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע, והכא במודה בשטר שכתבו קא מיפלגי. ת"ק סבר צריך לקיימו, ור' יהודה סבר אין צריך לקיימו. ועיקר דהא שמעתא בהאשה שנתארמלה, ובכמה דוכתי נמי איכא, והכין הוא, ראובן שתבע את שמעון במנה והוציא עליו שטר. אמר שמעון שטר זה כתבתיו לו על עצמי אלא שפרעתיו. אם יכול ראובן המלוה לקיים את השטר בחותמיו כדלי עלמא לא פליגי שחייב שמעון במנה, דאמר רב פפא האי מאן דמפיק שטרא אחבריה, וא"ל שטרא פריעא הוא לאו כל כמיניה. אבל אם אין ראובן המלוה יכול לקיימו בחותמיו ואין נודע כי נכתב באמת אלא מדברי שמעון,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עד שיאמר פרעתי ולא פרעתי. כלומר עד שלא אמר פרעתי מייב משאמר פרעתי פטור דבטל ליה: **דלוי עלמא צריך לקיימו.** והכא בפרעו ולא פרעו ממש קאמר מקויים ודכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע: **והכא בכותבין שובר קא מיפלגי.** יש גורסין ת"ק סבר כותבין שובר. ומיירי שסבר יש לו שובר ולכך משפרע פטור דאין זקוק להחזיר השטר ומתוך פירוש הקונטרס משמע שעדיין לא נכתב השובר וקשה דהכי צריך להחזירו לוזה שלא יטרוף[א] לכתוב שובר: **חזי דגברא דפרע אנא.** כרב אשי תניא בתוספתא דמכילתין[ב] ר' יהודה אומר אף המוציא שטר פרוע כל שהוא חייב מפני שמשמרו[ג] לבעל חוב ולמאר אמר אף לאו כולהו קיימי לאריגה: **כדי לכתוב עליו את הגט.** סגירא ליה כרבי אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי דלר' מאיר אין כותבין על הדפתרא דתנן בגטין (דף כא:) אין כותבין על נייר המחוק ועל הדפתרא וחכמים מכשירין ואמר בגמ' מאן חכמים ר' אליעזר ובתנס פי' בקונטרס דשיעור גט קטן מכולן דהא אשכחן דקלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין[ג] וייר דגרע טפי שיעורו לכתוב עליו קשר מוכסין וטעמא דקלף[ד] שהוא חשוב אין מצניעין אותו לקשר מוכסין וכן יש לפרש כאן[ה]: **וקתני מיהא כדי לצור ואמר אביי.** קשה לר"י דלא הוה ליה לאתויי מילתא דאביי הכא: קלף

ת"ק סבר כותבין שובר. ומיירי שסבר יש לו שובר ולכך משפרע פטור דאין זקוק להחזיר השטר ומתוך פירוש הקונטרס משמע שעדיין לא נכתב השובר וקשה דהכי צריך להחזירו לוזה שלא יטרוף לכתוב שובר: **חזי דגברא דפרע אנא.** כרב אשי תניא בתוספתא דמכילתין[ב] ר' יהודה אומר אף המוציא שטר פרוע כל שהוא חייב מפני שמשמרו[ג] לבעל חוב ולמאר אמר אף לאו כולהו קיימי לאריגה: **כדי לכתוב עליו את הגט.** סגירא ליה כרבי אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי דלר' מאיר אין כותבין על הדפתרא דתנן בגטין (דף כא:) אין כותבין על נייר המחוק ועל הדפתרא וחכמים מכשירין ואמר בגמ' מאן חכמים ר' אליעזר ובתנס פי' בקונטרס דשיעור גט קטן מכולן דהא אשכחן דקלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין[ג] וייר דגרע טפי שיעורו לכתוב עליו קשר מוכסין וטעמא דקלף[ד] שהוא חשוב אין מצניעין אותו לקשר מוכסין וכן יש לפרש כאן[ה]: **וקתני מיהא כדי לצור ואמר אביי.** קשה לר"י דלא הוה ליה לאתויי מילתא דאביי הכא:

אלמא כיון דלטוויה קאי. הוה ליה למינקט כיון דלאריגה קאי[ו] שהוא רמוק יותר אלא שמא לאו כולהו קיימי לאריגה:

עד שיאמר לוה פרעתי ולא פרעתי רבא אמר דכולי עלמא מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו והכא בכותבין שובר קמיפלגי תנא קמא סבר כותבין שובר [ז]ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר רב אשי אמר מפני שצריך להראותו לבעל חוב שני דאמר ליה חזי גברא דפרע אנא: עור כדי לעשות כו': בעא מיניה רבא מרב נחמן המוציא עור בכמה א"ל כדתנן עור כדי לעשות קמיע [א]המעבדו בכמה א"ל לא שנא] לעבדו בכמה א"ל לא שנא ומנא תימרא כדתנן [ב]המלבן והמנפץ והצובע והטווה שיעורו כמלא רוחב הסיט כפול והאורג ב' חוטין שיעורו כמלא רוחב הסיט (כפול) אלמא כיון דלטוויה קאי שיעורא כטווי ה"נ כיון דלעבדו קאי שיעורו כמעובד ושלא לעבדו בכמה אמר ליה לא שנא ולא שני בין מעובד לשאינו מעובד איתיביה [ג]המוציא סמנין שרוין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא ואילו בסמנין שאינן שרוין תנן[ד] קליפי אגוזים וקליפי רמונין סטים ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן [לפי] סבכה הא איתמר עלה [ה]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן דוגמא לאירא והרי זרעוני גינה דמקמי דזרעינהו תנן[ו] זרעוני גינה פחות מכגרוגרת רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה ואילו בתר דזרעינהו תנן[ז] זבל וחול הדק כדי לזבל בו קלח של כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא הא איתמר עלה [ח]אמר רב פפא הא דזריע הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה והרי טיט דמקמי דליגבליה תניא [ט]מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית והוינן [בה] שופכין למאי חזו וא"ר ירמיה לגבל בהן את הטיט ואילו בתר דגבליה תניא[י] טיט כדי לעשות בהן ע"ש כור התם נמי כדאמרן לפי שאין אדם טורח [יא] (בהן) לגבל את הטיט לעשות בו פי כור ת"ש[יב] דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא [יג]שלשה עורות הן מצה וחיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיח ודלא עפיץ וכמה שיעורו תני רב שמואל בר רב יהודה [יד]כדי לצור בו משקולת קטנה וכמה אמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיח ולא עפיץ וכמה שיעורו כדתנן עור כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ וכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט קתני מיהת כדי לצור בו משקולת קטנה ואמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא התם בבישולא והתנן[טו] הבגד שלשה על שלשה למדרס השק ד' על ד' העור ה' על ה' מפץ ו' על ו' בין למדרס בין למת ותאני עלה [ז]הבגד והשק והעור כשיעור לטומאה כך שיעור להוצאה ההוא [ח]בקורטובלא: קלף

ת"ק סבר כותבין שובר. ומיירי שסבר יש לו שובר ולכך משפרע פטור דאין זקוק להחזיר השטר ומתוך פירוש הקונטרס משמע שעדיין לא נכתב השובר וקשה דהכי צריך להחזירו לוזה שלא יטרוף לכתוב שובר: **חזי דגברא דפרע אנא.** כרב אשי תניא בתוספתא דמכילתין[ב] ר' יהודה אומר אף המוציא שטר פרוע כל שהוא חייב מפני שמשמרו[ג] לבעל חוב ולמאר אמר אף לאו כולהו קיימי לאריגה: **כדי לכתוב עליו את הגט.** סגירא ליה כרבי אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי דלר' מאיר אין כותבין על הדפתרא דתנן בגטין (דף כא:) אין כותבין על נייר המחוק ועל הדפתרא וחכמים מכשירין ואמר בגמ' מאן חכמים ר' אליעזר ובתנס פי' בקונטרס דשיעור גט קטן מכולן דהא אשכחן דקלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין[ג] וייר דגרע טפי שיעורו לכתוב עליו קשר מוכסין וטעמא דקלף[ד] שהוא חשוב אין מצניעין אותו לקשר מוכסין וכן יש לפרש כאן[ה]: **וקתני מיהא כדי לצור ואמר אביי.** קשה לר"י דלא הוה ליה לאתויי מילתא דאביי הכא:

ורבינא [ט]: **פי סבכה.** קויפ"ל נותנין בגד בממעיתה והלי שיעורא נפיש: **שלין אדם טורח בו'.** ואם נא לשרותה טורה כדי פי סבכה אבל עור טורח אדם לעבד כדי קמיע ומעובד נמי פחות מכדי קמיע לא חשיב: **תמסה.** גרעינין: **ואילו כפר דזרעינהו מנן.** דקלא אחד חשוב: **כרישא.** קפלוט: **הא איתמר עלה.** לקמן בפרק רבי עקיבא מתרץ לה רב פפא הכי: **נימא.** גרעין: **מלה דמשמעו.** שאין לה סוס תיקון: **קמיע.** משהין אותו בקמח ומיס: **עפיץ.** מתקנין אותו בשחיקת עפלים כמו שעושין כאן בשחיקת קליפת אגוז שקורין טנ"ש: **וכמה שיעורו.** להוצאת שבת: **רבעא דרבעא דפומבדיתא.** דרך הסוחרים לגור משקולת של עופרת כדי שלא תפחת לפי שהמתכת נשחקת תמיד ונפחת מאליו: **קמיע.** בגיר שיעוריה מכדי לגור משקולת: **לגבוב גט.** ותנן (גיטין דף פה.) גופו של גט הרי את מוחרת לכל אדם ושמו ושמה והעדים וזמנו ושיעור זה קטן מכולן: **וקפני מיסם כו'.** אלמא שיעור דאין מעובד נפיש: **בגיבולא.** לח כמו שהופשט קרי בגולא לשון בשול שהוא לח דאמרי לא חזי לעיבוד אבל יבש חזי לעיבוד וכיון דחזי לעיבוד הוי כמעובד: **שלשה על שלשה לטומאת מדרס.** אבל למגע שלש על שלש והן אלכעות: **כך שיעור להוצאת שבת.** אלמא שאין שיעור מעובד חמשה טפחים בעינן ומתניתין מוקי במעובד: **בקורטובלא.** מבשלו ברוחתין ומתקשה ליבש עליו ולכסות לוכבקאות שקורין פוסדטוויי"ל ומטות ולעשותו שולמן: דוכסוסטוס

מסורת הש"ס

(א) [ב"ב קנ:], (ב) [לקמן קה:], (ג) [לקמן נ"ב], (ד) [לקמן פט:], (ה) [לקמן נ.], (ו) [שם], (ז) [לקמן פ:נ.], (ח) [לקמן נ.], (ט) [לעיל עח.], (י) שם [לקמן פ:], (יא) [גיטין כב. ע"ש], (יב) [לעיל עו. ע"ש סוטה ח: כלים פכ"ז מ"ב], (יג) [ע"ש].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אדם טורח לגבל כל"ל ותיבה כהן נמחק: (ב) רש"י ד"ה והכא כמתבנין שובר וכו' דבעי אהדורי דאי לא מהדר ליה חזר ותובעו לדה מה שפרעו: (ג) תוס' ד"ה אלמא וכו' דלאריגה קאי. נ"ב ל"ל דהמוע' היו גורסים והאורג וכו' וזהב הסיט כפול:

גליון הש"ם

גמ' כדי לצור בו משקולת קטנה. עיין בב"ב קט ע"ב תוס' ד"ה ולא בלל:

מוסף רש"י

כמלא רוחב הסיט כפול. סיט הוא הפסק שבין אלכע לאמה, כמו שאדם יכול להמיטו ואם עוזה ולינן ועיקן ופנע, שהן מילן אמות מלאמות, תוט אחד אריך כפיטוי הזה מייב (לקמן קה:). **והאורג שני חוטין** שיעורו. ברוחב הבגד, **כמלא רוחב הסיט.** שאמ"פ אלא מרגו על פני כל רוחב הבגד מייב (שם). **דרגמא לאירא.** מעט אמר שהוא כמין דוגמא שמראה הלבע לבעה"ב כזה מתפוך לו כזה, והוא כדי ליתן בתיבה אל קנה של גדלי ושיעורה מועט (לקמן צ:). **בגד קטן של סבכה.** בגלם הספבה שעשאה בקליעה ונתן מעט בגד (לקמן פט:). **זרעוני גינה פחות מכגרוגרת.** דאמ"ג דכל האוכלן אינון כגרוגרת הגי היין דלמיעה קיימי בפחות מכגרוגרת נמי מיתייב (לקמן צ:). **כדי לזבל.** אלמא זרע הבא מגרעין אחד אינון (לקמן צ:). **כרישא.** קפלוט, ושיעוריה זוטר מאל כרוב (לקמן פ:). **הא דזריע.** מאחר שהן זרועין אינ כל אחד ואחד ואדם עוזה לזבל אחד מהם, אבל דלא זרע אין אדם עוזה לזרוע גרגיר אחד (שם צ:). **לעשות בהן פי כור.** נקב שמתמנן בו המפות, ושיעורא זעוף הוא, ומרביעית מזי לגבל עופת, וכיון דהוא אלאם מיע הפיגה כמדי פי כור, בעינן נמי לשיעוריה הנהר מיא דעבדי לעיע בכדי גיעול פי כור (לעיל עח.). **שאין אדם טורח לגבל.** ואם בא לגבל מגבל יותר ועושה בו דברים אחרים (שם). **שלשה עורות הן.** מליקין בשמותיהן ובשעוריהן (גיטין כב.). **מצה כמשמעו.** כמלה זו שלא נתקנה בחימון כדא אלאם (שם). **קמיח.** מעוכד בקמח (שם). **עפיץ.** משקולת. של עופרת עשויה להיות פותתת ומתפון אותה בשור שלא תהא נשופה ופותתת (שם). **רבעא דרבעא.** משקל קטן שלהן היה (שם). **לכתוב עליו את הגט.** ומיהו קלף גמור דמלוה וקמיע ופעיף לא שמיה עור, משום הכי לא מני בהדייהו, ושיעוריה תנן (לעיל עח.): קלף כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין, אבל דיפתרא אינו כשר לתפילין הלכך שיעורו כגנו (גיטין שם). **הבגד שלשה על שלשה.** עיפתים, אם יימחו למסכה הזו מטמאה אב הטומאה במסכה הזו אי במגדלו (סוכה יז). **השק.** מעולה של מיס עשוי והוא עב יותר מן הבגד והיינו מגיע לעניי אל עור (שם).

רבא בכותבין שובר פלוגתייהו, ת"ק דסבר פטור קסבר כותבין שובר דאסיק אדעתיה [שמא יאמר] שלא פרעו אלא [מבקש ממנו] שובר, וכיון שיש בידו שובר לא צריך ליה. ור' יהודה סבר אין כותבין שובר והאי פרע ליה ועדיין שטר שעליו קיים, והלכך צריך ליה דלא [ליפוק] עליה מינה חורבא. וכולהו הני סבארי איחדו במימרא דרב אשי דקאמר כ"ע כותבין שובר, והכא צריך ליה לשטרא, דאיבעי למיקם מן אינש אחרינא, מחי ליה וא"ל חזי דגברא דפרע אנא, ומהכא מחייב ליה ר' יהודה. **בעא** מיניה רבא מרב נחמן עור שיעורו בכמה. א"ל תנינא עור כדי לעשות בו קמיע. ולא שנא מעובד (שלא לעבדו) שראוי לקמיע, ולא שנא שאינו מעובד לעבדו, ול"ש שאינו מעובד שלא לעבדו. ומנא תימרא דלא שנא לן בין מעובד בין שאינו מעובד דקאי לעיבוד, דהא המלבן והמנפס שהוא עומד לטוויה שיעורו כשיעור טווי. ואיתיביה רבא חלת תיובתא לרב נחמן דאמר לא שנא לן בין מעובד לשאינו מעובד. דאשונה מסמנין שהרי השרויין שיעורן כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא, ושאינן שרויין שיעורן גדול מזה, כדי לצבוע בהן בגד קטן כ' סבכה, דאלמא טובא איכא בין שרויין בין שאינן שרויין. **פריק** רב נחמן התם שני בין שרויין בין שאינן שרויין, דהא איתמר עלה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן (רגמא לאינא) [דוגמא לאירא], והילכך אין דרך המרגיא להוציא סממנין לשרות לצבוע, אבל שרויין מוציא אדם שיעור. **ופריק** רב נחמן הכא שני בין שרויין לשאינן שרויין, דהא איתמר עלה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן (רגמא לאינא) [דוגמא לאירא], והילכך אין דרך המרגיא להוציא סממנין לשרות לצבוע, אבל שרויין מוציא אדם שיעור. **ופריק** בהא נמי שאני זרועני גינה, דאמר רב פפא לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה, וטורח הוא לזבל כרישה אחת. אבל עור לא שנא לן בין מעובד לשאינו מעובד. **שלישית,** שופכין ששיעורן ברביעית כדי לגבל טיט, אבל טיט מגובל כדי לעשות בו כור. אבל הכא בעור לא שנא. **תא שמע דאמר רב חייא בר אמי משמיה דעולא ג' עורות הן.** וקא יהיב תלתא שיעורי, וחד מנהון מצה דלא מליח ודלא קמיח ודלא עפיץ, ותנו שאינו מעובד. ושיעורו ריבעא דריבעא דפומבדיתא, והוא כדי לצור משקולת קטנה. (בני) [בני' רבנו האי גאון זצ"ל צוררין משקל של אבן כדי שלא יחסר). דאלמא פליג על רב נחמן דאמר לא שנא בין מעובד לשאינו מעובד. ופריקון בושלא שאני. ופירוש בושלא, דשמלכישין אותו על משקל אל עד זולתו יבש וקשה מאד, זהו (שהכנתו) [שהכנתו] לצרור משקולת ולעשות ממנו כלים לשון שנקראין (בכלא דאביי) [בכבל אל דבאבן] ושיעור קטן שלו הוא המפורש. **וקא** פטרקינן לרב נחמן שאם לא בישל העור ולא נפסד ועדיין ראוי הוא לעיבוד, שיעורו כמעובד כדי לעשות קמיע. אבל מליח וקמיח סגי בפחות מן הלין תרי שיעורי, בין לצור משקולת ובין עשיית קמיע. והכין נמי הא דתנן העור המליח חמשה על חמשה, ותניא אידך העור כשיעורו לטומאה כך שיעורו להוצאה, דאמרי צריך שיעור גדול. ופריק התם בקורטבלא, והוא בלשון ישמעאל הסאה.

ח א מיי' פי"ל מהלכות שבת הלכה ה:
ט ב מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה יד:
י ג שם הלכה יג:
יא ד שם הלכה יד:

לעזי רש"י

וישד"א. איסטיס, פסטל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע).
ורנצ"א. פואה (עשב, שמשורשו מפיקים צבע אדום).
קריפ"א. שבים עשוי רשת.
טנ"א [ט"ן]. עופץ (אבקה של קליפת אלון המשמשת לעיבוד עורות).
פוסדטוויי"ל [פלדישטו"ל]. כיסא מתקפל.

מוסף תוספות

א. דינר לסופר. תוס' הל"מ. ב. להראותו. תוס' הל"מ. ג. אע"פ שהוא חשוב מנייר. תוס' הל"מ. ד. פרש"י בעצמו דאיירי. רמב"ן. ה. דדפתרא הוא חשוב ומצניעין אותו לגט. תוס' הל"מ. דמשום דחשיב טפי לא מחייב ביה אלא בשראוי לאחר מן הדברים שעומד לכתוב בו. מי' הרי"ן.

רב נסים גאון

בכותבין שובר קמיפלגי. משכחת לה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קנא) דקעבייד ר' חנינא בר פאסי בדר' יוחנן וריש לקיש דקאמרי כותבין שובר, וכן כי אתא רבין אמר ר' אלעא כותבין שובר, וכן הלכה. ומישתכח עוד בפרק האשה שנתאלמנה (כתובות דף סז) אמר ר' אבהו כותבין שובר, ובפרק הכותב (גט) לאשתו (שם דף פט) אמרו במקום דלא אפשר ודאי כותבין שובר

רבינו חננאל

מר סבר אם מודה לוזה בשטר שכתבו צריך המלוה לקיימו בו, ואם לא יקיימנו ואמר לוזה כתבתיו ופרעתיו הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ומר סבר כיון שהודה לוזה שכתבו הרי נתקיים בכך ואין המלוה צריך לקיימו. ואם יאמר לוזה כתבתיו ופרעתיו, אומרים לו הבא ראיה או תן זה הממון. והילכתא צריך לקיימו. עכשיו כן קאמר אביי, ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו, הלא איכפת ליה לוזה אע"ג דשטרא ביד מלוה וצריך מלוה לקיימו, והילכך לוזה פטור על הוצאתו, דמתעסק הוא. ור' יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו, וצריך ליה לוזה וחייב על הוצאתו. **רבא אמר דכ"ע מודו בשטר שכתבו צריך לקיימו והכא בכותבין שובר קא מיפלגי.** ועיקר הא בגמ' דגט פשוט מתני מי שפרע מקצת חובו, ר' יהודה אומר יכתוב שובר. ואמרינן עלה אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כר'

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

קלף ודוכסוסטוס כו'. גויל הוא עור גלס[א] אלא שהשירו השיער[ב] והיינו דאמר ברים בגא בתרא (דף ג.) גויל אבני אלא מפשין אלמא [ג]שאינו ממותן קרי גויל וכשמולקין אותו לשים אותו שלפי שיער קרוי קלף[ד] וכלפי בשר הוא דוכסוסטוס[ה] ואומר ר"ש דבלשון [ו] יון קורין לבשר סוסטוס ולוך פי' מקום כמו דוך פלן לכך קרי ליה[ז] דוכסוסטוס לומר מקום בשר וקלפיס אלנו יש להן דין קלף וכותבין עליהן ס"ת תפילין ומזוזות אלא בשר[ז] ולא כאומר שקלפיס אלנו הם דוכסוסטוס לפי שמגרדין האומנין המתקנים אותן קליפתן העליונה ונשאר הדוכסוסטוס אל"כ היאך כותבין עליהם תפילין דמקשין הכא דתפילין דוקא על הקלף[ח] וי"מ דקלף ודוכסוסטוס אינם מעופים וקשה דא"כ פסול לכתוב עליהן ס"ת (ב) ותפילין ומזוזות דבעינן ספר ולהכי פסיל במסכת מגילה (דף יט: וסס) לכתוב מגילה על הדפתרא משום דנקרא ספר ולקמן משמע דכשרין וא"מ קלפים אלנו אלא אפילו היכי מיתכשרי ואומר ר"ש דמיקון אלנו אינו בעיפוי[ט] וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות לא:) דקאמר קרע הבא בגד (ג) יפחות בגד אל יפחות ותניא אידך בשלא יפחות בד' אל יפחות ולא פליגי הא דעפיגן הא דלא עפיגן[י] אלמא ס"ת כשר בלא עפיץ[יא] והיינו בתיקון טוב שאלנו ובפ"ק דגיטין (דף יא.) [יב]גבי שטר והא בעינן דבר שאינו יכול להזדייף ומשני דעפיגן משמע דאי לא עפיגן יכול להזדייף ופסול ואמן אהדי דאלנו אינו יכול להזדייף[יג] אלמא אשוב כעפיץ: **והא מדקתני סיפא בו'.** הוה מצי למיפרך בריישא גופא ריש לקיש ומשמע דאמתני' מהדר לפרוכי ואומר ר"י דכן מלינו בהמפקיד (ב"מ דף ל.) גבי ורמי גזל לגזל כו' דבריי ריבי טרפון דאמתי' דאמתי' ר' טרפון היא מדקתני עלה דהמיא בו' והוה מצי למיפרך הגהו תרתי אהדדי ופריך אמתניתין דהמפקיד: **תנן** קלף **כדי לכתוב עליו בו'.** אין לפרש דהכי פריך מדקתני קלף מכלל דדוכסוסטוס לא דא"כ לעיל דמשני מאי מזוזה מזוזה שבתפילין אכתי תקשה ליה מתניתין דקתני קלף ומשמע ולא דוכסוסטוס ובריישא נותנת שיעור לדוכסוסטוס כקלף אלא הכא סמך אבריישא דלעיל: **אידי ואידי אמזוזה הא דכתבה בו'.** וא"מ אמאי לא קאמר אידי ואידי אתפילין קלף במקום שיער ודוכסוסטוס במקום בשר ויש לומר[יד] דאיכא לאקשויי לשינויא קמא דאני אמזוזה וא"כ הא"מ לאמיתר אמר מוזה דוכסוסטוס וי"ל רב מפרש דרבי אחאי[טז] לא מפרשה אלא אתפילין:[יז] **אלא לאו אתפילין.** והא דקתני כתבה לשון נקבה דיו הוא [הדיו] שכותבין בו, ועוד [נ"א: וכן] הכלי שמניחין בו את הדיו גם הוא נקרא דיו. **דתנא ב' אותיות שאמרו** ב' אותיות (בקלף) [בדיון], ב' אותיות בקולמוס, ב' אותיות בקלמרין. ואיכא למידע דאי איכא בקולמוס בכדי ב' אותיות מכוונות סגיא, אבל אי איתיה לדיו בכלי בין בי דיוותא ובין קלמרין צריך למיהתה יתר מב' אותיות דיכול למיכתב מיניהו ב' אותיות. משום שא"א שיצא כולו בקולמוס שהדיו [נשאר] בדיו שהוא כלי או בקולמוס או בקלמרין. מ"מ צריך שיעור בדיו שכותבין בה, וליחייב על הדיו שהוא בית הדיו, או על הקולמוס, או על הקלמרין. תשובה כיון שלהוצאת דיו לכתוב בו הוא מתכוין, עליו הוא חייב, ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי אינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו, ותניא עליה המוציא אוכלין כשיעור בכלי, פטור על הכלי וחייב על האוכלין. קומרין אשר כאן היא ששנינו בסדר טהרות קלמרין, ופירושו [בלשון ישמעאל] [אל]מחברא. ותנן קלמרין של יוסף הכהן

כדי לכתוב עליו פרשה קטנה: ורמינהו קלף ודוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה מאי מזוזה מזוזה שבתפילין וקרי להו לתפילין מזוזה אין והתניא[כ] רצועות תפילין עם התפילין מטמאות את הידים בפני עצמן אין מטמאות את הידים רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש[ג] הנוגע ברצועה טהור עד שיגע בקציצה רבי זכאי משמו אומר טהור עד שיגע במזוזה עצמה והא מדקתני סיפא קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל מכלל דרישא במזוזה עצמה עסקינן [ד]הכי קתני קלף ודוכסוסטוס שיעורן בכמה [א]דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל: אמר רב דוכסוסטוס הרי היא כקלף מה קלף כותבין עליו תפילין אף דוכסוסטוס כותבין עליו תפילין תנן קלף כדי לכתוב [ה] פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל (קלף אין דוכסוסטוס לא) למצוה ת"ש[ד] [ב]הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שיער למצו' והתניא שינה פסול אמזוזה והתניא שינה בזה ובזה פסול אידי ואידי אמזוזה והא דכתבינהו אקלף במקום שיער אי נמי אדוכסוסטוס במקום בשר ואיבעית אימא שינה בזה ובזה תנאי היא דתניא [ו]שינה בזה ובזה פסול רבי אחא מכשיר משום רבי אחי בר חנינא ואמרי לה משום רבי יעקב בר' חנינא רב פפא אמר רב דאמר כתנא דבי מנשה דתנא דבי מנשה כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה על הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס כשרה כתבה מאי אילימא מזוזה מזוזה אקלף מי כתבינן אלא לאו תפילין וליטעמיך תפילין אגויל מי כתבינן [אלא] כי תניא ההיא [ב]ס"ת לימא מסייע ליה [ה]כיוצא בו [ז]תפילין שבלו וספר תורה שבלה אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה מעמא דאין מורידין עושין דכתיבא אמאי לאו דכתיבא אדוכסוסטוס לא דכתיבא על הקלף ומזוזה אקלף מי כתבינן אין והתניא כתבה על הקלף על הנייר ועל המטלית פסולה [ח]אמר רבי שמעון בן אלעזר רבי מאיר היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת השתא דאתית להכי לרב נמי לא תימא דוכסוסטוס הרי הוא כקלף [ט]אלא אימא קלף הרי הוא כדוכסוסטוס מה דוכסוסטוס כותבין עליו מזוזה אף קלף כותבין עליו מזוזה: דיו כדי לכתוב:

תנא

ורבי אחאי מכשיר. וא"מ ומי סבר רב כרבי אחאי [ט]לימא נמי קלף הרי הוא כדוכסוסטוס ויל רב מפרש דרבי אחאי[ט] לא מפרשה אלא אתפילין:[י] **אלא לאו אתפילין.** והא דקתני כתבה לשון נקבה דיו הוא [הדיו] שכותבין בו, ועוד [נ"א: וכן] הכלי שמניחין בו את הדיו גם הוא נקרא דיו. **דתנא ב' אותיות שאמרו** ב' אותיות (בקלף) [בדיון], ב' אותיות בקולמוס, ב' אותיות בקלמרין. ואיכא למידע דאי איכא בקולמוס בכדי ב' אותיות מכוונות סגיא, אבל אי איתיה לדיו בכלי בין בי דיוותא ובין קלמרין צריך למיהתה יתר מב' אותיות דיכול למיכתב מיניהו ב' אותיות. משום שא"א שיצא כולו בקולמוס שהדיו [נשאר] בדיו שהוא כלי או בקולמוס או בקלמרין. מ"מ צריך שיעור בדיו שכותבין בה, וליחייב על הדיו שהוא בית הדיו, או על הקולמוס, או על הקלמרין. תשובה כיון שלהוצאת דיו לכתוב בו הוא מתכוין, עליו הוא חייב, ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו, ותניא עליה המוציא אוכלין כשיעור בכלי, פטור על הכלי וחייב על האוכלין.

דוכסוסטוס. קלף שניטלה קליפתו העליונה: **מזוזה.** שמע והיה אם שמוע: **שבתפילין.** דהתם ד' אגרות לד' פרשיות ושיער בחד מיניהו דהיינו שמע קטנה שבהם: **מטמאות את הידים.** לענין תרומה כדלמקמן בי"מ דבר בפ"ק (דף יד.): **קלילה.** הוא הדפוס של עור שתחוך לד' בתים כמין בית יד של עור והאיגרות בתוכן: **במזוזה.** הן האיגרות שהן בתוך הבתים: **והא מדקתני סיפא.** דהיינו דלעיל קלף כדי לכתוב כו' מכלל דריש כו' וקשיא ריש אסיפא: **שיעורן.** של כל אחד בכמה: **כדי לכתוב עליו מזוזה.** דדוכסוסטוס קאי דלא חזי לתפילין וסיפא פריש קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין: **קלף אין דוכסוסטוס לא.** הוי בשיעורא זוטא כי האי אלא בכדי לכתוב ג' פרשיות דמזוזה ואי דוכסוסטוס חזי לתפילין הוה ליה לשעוריה כשיעור זוטא דתפילין: **למצוה.** מצוה מן המובחר קלף בעינן ופתמא דכל אינים מצוה מעליתא עביד הלכך לא מצינן דוכסוסטוס לתפילין וה"ל אין מצינין כמוהו: **למזוזה.** אם כתבה על הקלף: **הא דלכתב אקלף אפי' במקום שיער.** וכ"ש במקום בשר דהילכתא מזוזה במקום שיער והא דכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר: **רבי אחי מכשיר.** ורב מוקי לדר' אחי אתפילין דכתבן על דוכסוסטוס ואמר כוותיה: **נייר.** של עשבים: **גויל.** מעובד בעפלים: **מסייע ליה.** לרב: **ליולא בו.** ריש דבריית תפילין של יד עושין אותן של ראש ואותן של ראש אין עושין אותן של יד לפי שאין מורידין כו': **ס"ת שבלה.** אין מחתכין ממנה יריעה שפרשיות שמע והיה אם שמוע בתוכה לקונען במזוזה: **דלמיבי.** הקן תפילין אמאי: **לאו דלמיבי אדוכסוסטוס.** שהוא כשר למזוזה הלכך הא מורידין עושין: **השתא דאתיא אקלף להכי.** דמזוזה אקלף כשרה: **לא דומיא.** במילתיה דרב דוכסוסטוס הרי הוא כו':

כ'

כלקף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה: ורמינהו קלף ודוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה מאי מזוזה מזוזה שבתפילין וקרי להו לתפילין מזוזה אין והתניא[ה] רצועות תפילין עם התפילין מטמאות את הידים בפני עצמן אין מטמאות את הידים רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש[ג] הנוגע ברצועה טהור עד שיגע בקציצה רבי זכאי משמו אומר טהור עד שיגע במזוזה עצמה והא מדקתני סיפא קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל מכלל דרישא במזוזה עצמה עסקינן [ו]הכי קתני קלף ודוכסוסטוס שיעורן בכמה [א]דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל: אמר רב דוכסוסטוס הרי היא כקלף מה קלף כותבין עליו תפילין אף דוכסוסטוס כותבין עליו תפילין תנן קלף כדי לכתוב [ח] פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל (קלף אין דוכסוסטוס לא) למצוה ת"ש[ד] [ב]הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שיער למצו' והתניא שינה בזה ובזה פסול אידי ואידי אמזוזה והא דכתבינהו אקלף במקום שיער אי נמי אדוכסוסטוס במקום בשר ואיבעית אימא שינה בזה ובזה תנאי היא דתניא [ז]שינה בזה ובזה פסול רבי אחא מכשיר משום רבי אחי בר חנינא ואמרי לה משום רבי יעקב בר' חנינא רב פפא אמר רב דאמר כתנא דבי מנשה דתנא דבי מנשה כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה על הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס כשרה כתבה מאי אילימא מזוזה מזוזה אקלף מי כתבינן אלא לאו תפילין וליטעמיך תפילין אגויל מי כתבינן [אלא] כי תניא ההיא [ב]ס"ת לימא מסייע ליה [ה]כיוצא בו [ז]תפילין שבלו וספר תורה שבלה אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה מעמא דאין מורידין עושין דכתיבא אמאי לאו דכתיבא אדוכסוסטוס לא דכתיבא על הקלף ומזוזה אקלף מי כתבינן אין והתניא כתבה על הקלף על הנייר ועל המטלית פסולה [ח]אמר רבי שמעון בן אלעזר רבי מאיר היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת השתא דאתית להכי לרב נמי לא תימא דוכסוסטוס הרי הוא כקלף [ט]אלא אימא קלף הרי הוא כדוכסוסטוס מה דוכסוסטוס כותבין עליו מזוזה אף קלף כותבין עליו מזוזה: דיו כדי לכתוב:

תנא

ורבי אחאי מכשיר. וא"מ ומי סבר רב כרבי אחאי [ט]לימא נמי קלף הרי הוא כדוכסוסטוס ויל רב מפרש דרבי אחאי[ט] לא מפרשה אלא אתפילין:[י] **אלא לאו אתפילין.** והא דקתני כתבה לשון נקבה דיו הוא [הדיו] שכותבין בו, ועוד [נ"א: וכן] הכלי שמניחין בו את הדיו גם הוא נקרא דיו. **דתנא ב' אותיות שאמרו** ב' אותיות (בקלף) [בדיון], ב' אותיות בקולמוס, ב' אותיות בקלמרין. ואיכא למידע דאי איכא בקולמוס בכדי ב' אותיות מכוונות סגיא, אבל אי איתיה לדיו בכלי בין בי דיוותא ובין קלמרין צריך למיהתה יתר מב' אותיות דיכול למיכתב מיניהו ב' אותיות. משום שא"א שיצא כולו בקולמוס שהדיו [נשאר] בדיו שהוא כלי או בקולמוס או בקלמרין. מ"מ צריך שיעור בדיו שכותבין בה, וליחייב על הדיו שהוא בית הדיו, או על הקולמוס, או על הקלמרין. תשובה כיון שלהוצאת דיו לכתוב בו הוא מתכוין, עליו הוא חייב, ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו, ותניא עליה המוציא אוכלין כשיעור בכלי, פטור על הכלי וחייב על האוכלין.

דוכסוסטוס. קלף שניטלה קליפתו העליונה: **מזוזה.** שמע והיה אם שמוע: **שבתפילין.** דהתם ד' אגרות לד' פרשיות ושיער בחד מיניהו דהיינו שמע קטנה שבהם: **מטמאות את הידים.** לענין תרומה כדלמקמן בי"מ דבר בפ"ק (דף יד.): **קלילה.** הוא הדפוס של עור שתחוך לד' בתים כמין בית יד של עור והאיגרות בתוכן: **במזוזה.** הן האיגרות שהן בתוך הבתים: **והא מדקתני סיפא.** דהיינו דלעיל קלף כדי לכתוב כו' מכלל דריש כו' וקשיא ריש אסיפא: **שיעורן.** של כל אחד בכמה: **כדי לכתוב עליו מזוזה.** דדוכסוסטוס קאי דלא חזי לתפילין וסיפא פריש קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין: **קלף אין דוכסוסטוס לא.** הוי בשיעורא זוטא כי האי אלא בכדי לכתוב ג' פרשיות דמזוזה ואי דוכסוסטוס חזי לתפילין הוה ליה לשעוריה כשיעור זוטא דתפילין: **למצוה.** מצוה מן המובחר קלף בעינן ופתמא דכל אינים מצוה מעליתא עביד הלכך לא מצינן דוכסוסטוס לתפילין וה"ל אין מצינין כמוהו: **למזוזה.** אם כתבה על הקלף: **הא דלכתב אקלף אפי' במקום שיער.** וכ"ש במקום בשר דהילכתא מזוזה במקום שיער והא דכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר: **רבי אחי מכשיר.** ורב מוקי לדר' אחי אתפילין דכתבן על דוכסוסטוס ואמר כוותיה: **נייר.** של עשבים: **גויל.** מעובד בעפלים: **מסייע ליה.** לרב: **ליולא בו.** ריש דבריית תפילין של יד עושין אותן של ראש ואותן של ראש אין עושין אותן של יד לפי שאין מורידין כו': **ס"ת שבלה.** אין מחתכין ממנה יריעה שפרשיות שמע והיה אם שמוע בתוכה לקונען במזוזה: **דלמיבי.** הקן תפילין אמאי: **לאו דלמיבי אדוכסוסטוס.** שהוא כשר למזוזה הלכך הא מורידין עושין: **השתא דאתיא אקלף להכי.** דמזוזה אקלף כשרה: **לא דומיא.** במילתיה דרב דוכסוסטוס הרי הוא כו':

כ'

יב א מיי' פי"ט מהלכות שבת הלכה טו:

יג ב ג מיי' פ"ל מהלכות תפילין הלכה ח סמג עשין כב טור ש"ע או"ח סימן לב סעיף ז:

יד ד מיי' שם הלכה ט סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סימן רעא סעיף ג:

טו ה מיי' פ"ט מהלכות תפילין הלכה ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג:

טז ו מיי' פ"ל שם הלכה ט סמג עשין כג טור שו"ע יו"ד סימן רפה סעיף ו:

מוסף תוספות

א. שלא נחלק לשנים. רשב"ם. וכלפי הבשר לא נתקן כלל. תוס' הרא"ש. ב. וכותבין בו במקום שער. תוס' הרא"ש. ג. דבר. תוס' הרא"ש. ד. וכותבין בו במקום בשר ששם הוא מתוקן היטב יותר. מרדכי סימן שע"ב. ה. וכותבין עליו במקום שער. תוס' הרא"ש. ו. אותו שכלפי הבשר. תוס' הרא"ש. ז. ושם הוא נאה וטוב יותר. תוס' הרא"ש. ח. כי אין מסירין הקליפה רק לתקנו והאי חתך העליון קרוי קלף ודינו לכתוב עליו במקום בשר. מרדכי סימן שע"ב. (ועי' סס בנגלי יסמן). ט. שהסיר שאנו נותנין בקלפים שלנו מהני כעפצים. תוס' מעגלה יט. שלא אמרו חכמים ע"ש דוקא אלא יש עבודין אחרים שהן מכשירים כעפצים הללו. רמב"ן. י. כלומר דבלא עפיצן קרע הבא בתוך שלש לא יתפור. מ' הרא"ן. יא. דאי לא מאי לא יתפור. מ' הרא"ן. יב. אמר. תוס' מעגלה יט. יג. על הלבן. תוס' מעגלה יט. יד. כיון דמעיקרא פרכינן מהא דקתני שינה פסול ואוקי אמזוזה השתא נמי אמזוזה מוקמינן להו כל היכא דאפשר. ריטב"א. טו. מאי איריא דנקט דוכסוסטוס הרי הוא כקלף. תוס' הרא"ש. טז. דמכשיר. תוס' הרא"ש. יז. ולא אמזוזה. תוס' הרא"ש. [ועי"ש ריטב"א דאל"כ רב דאמר כמאן דלא מודה רב דאם שינה במזוזה פסול, יח. והיאך עושין וכו' וכי תימא יגרו ויחבר הא אמרי' התם בפ' הקומץ רבה (מנחות לג.) שאם כתבה בשני דפין פסולה וכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ה מהל' תפילין הי"א) אע"פ שחברן, ר"ל. מי הרא"ן. יט. [ד]מזוזה שכתב פרשה ראשונה אחר שניה כשרה. ספרי תוספות אות ש"ג. [עי' רש"ש ויפה עיניים ועי' מ"ז ונקוה"כ מיי"ד מי' ר"ש, ותמ"ש מיי"ד מי' רפ"ינ]. כ. כששמע בריאתה זה. תוס' הרא"ש. כא. שאף דברי ר' אחאי יכולים לפרש דאמזוזה קאי דהשתא הויא מילתא דר"מ סייעתא להדיא. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל. דרמינהו קלף ודוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה, דאלמא (בענין זה) בענין שיעור ב' פרשיות. [נ"א: והא מזוזה שתי פרשיות היא] ופרקינן מאי מזוזה דקאמר [נ"א: דקתנן] דקארי לה לתפילין מזוזה. [כלומר, בית אחד שבתפילין, שהיא כל בית פרשה אחת. ואקשינן נמי מאי קרית לתפילין מזוזה. ושנינן אין, דתניא רצועות תפילין עם התפילין טמאות את הידים]. וסיעתא, ר' זכאי אומר משמו אף עם הקציצה עצמה. [פיר' קציצה הטבלא, מזוזה הבית עצמה]. ומקשינן הא מדקתני סיפא קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, דאלמא רישא לאו בתפילין, [נ"א: אלמא רישא במזוזה] ומתרצינן לה. **אמר רב דוכסוסטוס הרי הוא כקלף.** מה קלף כותבין עליו תפילין אף דוכסוסטוס כותבין עליו תפילין. מנהגא, מייתי מגילתא דמעברא בתמרי וקמתא דשערי, ומתח ליה עד דיביש וקליף ליה עד דהוי תרין פיסקי [אנפי] ונזחר שלא ינקב. וקאי קלף לחודיה, ומעבד ליה לקלף דהוא אפא דמגילתא מכלפי בשר חוב בעפצא לשמה, וכותב פרשיות על מקום בשר[א]. דההוא גיסא אחרינא דאקליף מיניה הוא הנקרא דוכסוסטוס, כורך בו את הפרשיות בקבאעא דהוא שילחא דתפילין. מנהגא הכין הוא. **וקאמר** רב כי היכי דכותבין תפילין על הקלף דהוא אפא דמגילתא הכין נמי כותבין תפילין על דוכסוסטוס, דאיקליף מקלף [מן הקלף] אם כתב על זה כשר, ואם כתב על זה כשר. ומותבינן ליה הלכה למשה מסיני תפילין על קלף, מזוזה לא דוכסוסטוס, קלף במקום בשר, דוכסוסטוס במקום שיער. ומפרק דר שאם כתב על דוכסוסטוס יצא, מיהא על הקלף מצוה. ומותבינן שינה בזה ובזה פסל. ופרקינן בשבת לענין מזוזה, ובמנחות [משנינן] לענין תפילין. **ואפא** דמגילתא דהוא גיסא דמיקרי קלף הוא במקום שיער מעבדן מזוזה. השתא דאיתיתי להכי ההוא דאוקמה רב פפא נמי לרב כתנא דבי מנשה [ואוקימתא] [ואוקמא] בתפילין. משום דמזוזה אין נכתבת על הקלף, והרי היא נכתבת על הקלף, לרב נמי עיקר שמעתיה, תרצה הכין, דוכסוסטוס וקלף לענין מזוזה שוין נכתבת על זה ועל זה, אבל תפילין אין נכתבים על דוכסוסטוס. וכן הלכה וכן מנהג. **דיו כדי לכתוב ב' אותיות.** **דיו הוא [הדיון] שכותבין בו, ועוד [נ"א: וכן] הכלי שמניחין בו את הדיו גם הוא נקרא דיו. דתנא ב' אותיות שאמרו** ב' אותיות (בקלף) [בדיון], ב' אותיות בקולמוס, ב' אותיות בקלמרין. ואיכא למידע דאי איכא בקולמוס בכדי ב' אותיות מכוונות סגיא, אבל אי איתיה לדיו בכלי בין בי דיוותא ובין קלמרין צריך למיהתה יתר מב' אותיות דיכול למיכתב מיניהו ב' אותיות. משום שא"א שיצא כולו בקולמוס שהדיו [נשאר] בדיו שהוא כלי או בקולמוס או בקלמרין. מ"מ צריך שיעור בדיו שכותבין בה, וליחייב על הדיו שהוא בית הדיו, או על הקולמוס, או על הקלמרין. תשובה כיון שלהוצאת דיו לכתוב בו הוא מתכוין, עליו הוא חייב, ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי ואינו חייב בו מפני שהכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו, דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו, ותניא עליה המוציא אוכלין כשיעור בכלי, פטור על הכלי וחייב על האוכלין. **ואפא** דמגילתא דהוא גיסא דמיקרי קלף הוא במקום שיער

יא ג מיי' פ"ל מהלכות תפילין הלכה ח סמג עשין כב טור ש"ע או"ח סימן לב סעיף ז:

יב ד מיי' שם הלכה ט סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סימן רעא סעיף ג:

יג ה מיי' פ"ט מהלכות תפילין הלכה ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג:

יד ו מיי' פ"ל שם הלכה ט סמג עשין כג טור שו"ע יו"ד סימן רפה סעיף ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה וכו' שמע ישראל (קלף אין דוכסוסטוס לא) תמ"מ נ"כ זו היא גירסת רש"י וכמ"ש ליתא וכדמוכח בתוספות: (ב) תוס' ד"ה קלף כו' לכתוב עליהן ס"ת דבעינא ספר כל"ל ותיתא ותפילין ומזוזה נמחק: (ג) **בא"ד** בהקומץ רבה דקאמר קרע הבא בגד כו' שיטין יתפור:

מוסף רש"י

קלף במקום בשר. קלף מוכנין עליו במקום בשר (מנחות לב.). **תפילין שבלו.** תפילין קדושתן חמורה ממזוזה, שם בה מרגע פרשיות (מנחות לב.).

רבינו חננאל (המשך)

בודאי, ומן גוארי דילה כתבינן. וזה [נ"א: והא] דאמרינן במזוזה כותבין על דוכסוסטוס במקום שיער, לאו במקום שיער ממש, דאי ס"ד אפא דמגילתא היא, מרישא בהדיא הל"מ תפילין על הקלף, והרי יצא מקום [נ"א: במקום] השיער גופו בכלל קלף. אלא ש"מ מאי מקום שיער הוא מקום שנקלף הקלף משם, שנמצא כנגד מקום שיער. **נמצא** קלף עומד לבדו ומקום שיער הציקר בו, אין כותב שם כלום לתפילין, אלא מן אפיה אחרנייתא. דדוכסוסטוס עומד לבדו, והמקום שהיה דבוק על בשר הבהמה בו, ואין כותב עליו מזוזה מאותן הפנים אלא מן הפנים האחרות. **והא** שמעתא דרב דקאמר דוכסוסטוס הרי הוא כקלף, וקא מפרשא לאכשורי תפילין על הדוכסוסטוס, דקא מותבינן ליה לרב שינה בזה ובזה פסול, וקא מיפרקא חד פירוקא אידי ואידי במזוזה. ועוד מיפרקא שינה בזה ובזה פסול תנאי היא, וקא קאי רב כיחידאה. ורב פפא קא מוקי ליה לרב כתנא דבי מנשה, דתניא כתבה על הנייר ועל המטלית [פסולה] ועל הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס כשרה. וליכא לאוקמה במזוזה שאין מזוזה נכתבת על הקלף, והיילך בתפילין היא. ואי משום דאית בה גויל ותפילין לא מיכתבן על גויל, כי קתני גויל לענין ס"ת. **ואתינן** נמי לסיועיה לרב דאמר כותבין תפילין על דוכסוסטוס, מדתניא תפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. ודייקינן מדקא יהיב טעמא לפי שאין מורידין, דאלמא אי לאו הכי היו עושין מן התפילין, ואמרינן דכיון דמזוזה אין נכתבת על הקלף, שמענן דהני תפילין אדוכסוסטוס הוה כתבין, (ואילו) [נאי לאו] קדושה חמורה היו נעשות מזוזה. **והדר** פרכינן דלא הויא הא סיעתא לרב, דהא ר' מאיר היה כותב מזוזה על הקלף, ותפילין שבלו (ו)על הקלף הוי, אי לאו קדושה חמורה הוה

ט) עיין ערוך ערך דכסוסטוס.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כ' לוחיות בדיו. דיו יכב: שפי לוחיות בקולמוס. כלומר כל היכא דמפיק ליה שיעורו כשפי לוחיות: **קלמרין.** קסת הסופר: **לוח אחת בדיו לוח אחת בקולמוס.** מי מצטרפי לו לא. ולפי אמרת תיפוק ליה משום קולמוס לא מחייב עליה משום שהוא טפל לפחות מכשיעור דתנן לקמן (דף לג:): המוציא לוחלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי מפני שהכלי טפילה לו: **לשהות מסלן.** שלא עמד לפוח דתהוי הנחת גופו הנחה (ד) אפילו הכי חייב דעיקר הנחת דיו על הכתב הוא: **וחור והוליא.** בהעלם אחד: **תסר** (ה) **שיעור דקמייתא.** כשמתייבשה נחסר השיעור ולכי גמרה הוצאה דבעינן לגרופה אין כאן שיעור כ' לוחיות: **ואמאי הא מנחה.** וכיון דבהעלם אחד (ו) מצטרפי לכי גמרה הוצאה: **למי שקלטה לב.** דתנן לקמן (דף קב.) הזורק וקלטה כלב פטור דלא הויא הנחה מכאן והכא נמי כי גמרה הוצאה בטלה להנחה קמייתא והויא כמאן דליתא: **לרבנן.** דפליגי לקמן בהזורק(ח) וליתא להו קלוטה כמו שהוחתה אפילו עברה סמוך לקרקע לא מיחייב עד שתנוח על גבי משהו מקום כל שהוא ולא בעינן מקום ד' הוחלו וכתוח ג' הוא מ"מ הנחה כל דהו בעינן: **מעתה.** לא צריך הנחה דהא מנחה בידו דידו סמוכה לקרקע: **נשפי רשויות.** ומתיבון ר"ה אלא שיש הפסק ביניהם: **והוא שיש חיוב חטאת ביניהם.** שמופסקות בהם"י. אבל אם היה כרמלית מפסיקין (ט) כגון קרפף יותר מגיא שתים או בקעה וז' בתים פתוחים אחד להם"ר זה ואחד לזה והוליא חלי גרוגרת מבית זה לחלי גרוגרת מבית זה לרשות הרבים אינה חייב אבל כרמלית לא אביי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא ורבא אמר אפילו פיסלא ואוזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות גיטין דמיא: (י) כחול כדי לכחול עין אחת: עין אחת הא לא כחלי אמר רב הונא שכן צנועות כוחלות עין אחת מיתיבי רבי שמעון בן אלעזר אומר כחול אם לרפואה כדי לכחול עין אחת אם לקשט בב' עינים תרגמא הילל בריה דר' שמואל בר נחמני כי תניא ההוא (יא) בעירניות: (יב) שעוה כדי ליתן ע"פ נקב קטן: תנא כדי ליתן ע"פ נקב קטן של יין): דבק כדי ליתן בראש השפשף: תנא כדי ליתן בראש שפשף שבראש קנה של ציידין: זפת וגפרית כדי לעשות כו': תנא כדי לעשות נקב קטן: חרסית כדי לעשות פי כור כו': למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש (יג) הא קיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש דתנן (יד) רבי יהודה אומר כדי ליטול הימנו מדת מנעל לקטן אימא כדי לסוד פיטפוט כירה קטנה: (טו) (סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב):

אות אחת בקולמוס ואות אחת בקלמרין. אע"פ שאני קולמוסים מצטרפי כה"ג אמת לא מצטרפי:

והעבירה דרך עליה. מפרש הרב פורת (א) דה"ה אפי' שלא דרך עליה אם העבירה מוך שלשה לקרקע מצטרף דהא אמרינן בסמוך בהעלם אחד מייב אפילו לשתי רשויות ואפילו רבי יוסי לא בעי אלא רשות אחת אבל עליה לא בעי ונקט דרך עליה (ב) דאפי' גבוה מן הקרקע ג' טפחים מייב כיון דהוי תוך ג' לתלי גרוגרת המונחת ע"ג קרקע (ג): **והא אמר רבא תוך שלשה לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו.** תימה לר"י דתנן לקמן ברים הזורק (דף לז.) הזורק מרה"י לרה"י והה"ר בתמצע ר' עקיבא מחייב ומכמיס פוטרין ומני עלה בגמרא (ד) [לז:] תוך ג' לד"ה מייב אלמא לכ"ע לא בעינן הנחה ע"ג משהו תוך ג' ותירץ דהכא סבר כרבי יהודה דהמונח תפילין (שילוחין לז:) **גבי היה קורא** (ה) **על ראש הגג** (ו) **כו'** רבי יהודה אומר אפילו אינו משולק מן האויר אלא מלא המוט גוללו אלא וטעמא (ז) דאפילו אין מיגודו בידו ליכא איסור (ח) אם מניחו אלא דבעי הנחה ע"ג משהו דלאמר התם בגמרא ומ"ת (ט) ומאי פריך התם לימא דבא כתנאי אמרה לשמעתיה דע"כ כתנאי אמרה דתנא דברייתא דהזורק לא סבר כוותיה וי"ל דהכא פריך לימא כתנאי דמתניתין דהתם אמרה לשמעתיה דבהא לא קפיד אם תנא דברייתא פליג עליה (ט) אלא דלא ליפלגו עליה דבנן דמתניתין דהתם מיהו תימה לר"י דלקמן בהזורק (דף לז:) תנא מרה"י לרשות הרבים ועבר ד' אמות ברה"ר ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין לגמרי ומשכחת לה דאמר עד דנפקא לרה"ר תנוח דרבי יהודה סבר אמרי' קלוטה כמי שהוחתה דמיא אלמא לא בעינן לרבי יהודה (י) הנחה ע"ג משהו ולרה"ר לר"י דהתם מיירי בתמבגלגל ברה"ר ועדיף משאר קלוטה בחוור והוי כמונח לרבי יהודה והא דקאמר התם (יא) דקתני זרק למון לארבע אמות ומתגלגל מון לארבע כו' אם [בד"ה אחזתו] נפרס בעז"ה: **בהעלם אחד לרשות אחד חייב.** הקשה רבינו תם (יא) דאמר בהכונה (לקמן קד:) כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בציפורי מייב (יב) ומלאה לו בגירסא ר"ת מרשות אחת מייב מב' לשויות פטור דבעי' עקירה ממקום אחד ור"י אומר (יג) דולחי גבי כתיבה אית לן לגמרי מחוסר קריבה לאו ממחוסר מעשה דמי (יד) אבל (טו) הוצאה לא הוא עד דמייתי תרוייהו לרשות אחת: **אבל פיסלא לא.** בגיטין בפרק הזורק (דף עז:) משמע דאית ליה ד' אמות על ד' אמות ואינו גבוה י' ולא אינו רחב ד' ואומר ריב"ל דלעיגא קמא צריך לפרש הכא שהוא רשות הרבים כגון שרבים מכתפין עליו דאי כרמלית אמר אביי אפילו כרמלית ורבא דאמר אפילו פיסלא סבר אף על פי שהוא רשות הרבים כיון דלענין גיטין הוא כרמלית ולענין שבת הוא כרמלית אמר אביי אפילו כרמלית אבל אם היה כרמלית אמר רבא אפילו פיסלא לא אמר אביי אמר אפילו יש ביניהן כרמלית דאע"ג דלית בה

[א] [ל"ל שפי], [ב] [לקמן ק. [מיהוכן לא]:], [ג] כ"ב נה: [כריתות יח.], [ד] [ב"ב נו.], [ה] [לקמן ע"ב ולף פפ.], [ו] [ל"ל עתן], [ז] [ד"ל מ"ר], [ח] [דף לז:], [ט] בפילה [ב. רש"י ד"ה אלאפסן תרוויה דמעמא שעיריניות ג"כ לשון עיר ועיריכו בנות כרך קטן וכל"ל (קליינשטעד טערינען)], [י] [וע"ע תוס' שבתים פס: ד"ה בנבלרין], [כ] (דף ק.), [ל] [ל"ל בנ].

הגהות הב"ח

(ה) גמ' נמצית דלמוטה כמי שקלטה כלב אי שנכרפה: (ו) שם לשתי רשויות פטור. נ"ב ע"ל בפ' הזורק רים דף לח: (ז) שם הוא בעירניות. דבק כדי ליתן בראש הפשפש תנא כדי ליתן וכו' אל ליתן. ושעוה כדי ליתן עיל פי נקב קטן תנא כדי ליתן עיל פי נקב קטן של יין. תרגום כדי לעשות כלי. ופיקפק זפת וגפרית כדי לעשות כו' נמחק: (ד) רש"י ד"ה כשהוא מהלן וכו' הנחת גופו הנחת חפץ אפילו הכי: (ה) ד"ה תוך שלה שיעור: (ו) ד"ה ואמאי וכו' דבהעלם אחד הוצאה מצטרפי לכי:

גליון הש"ם

גמ' בשתי העלמות פטור. עי' לקמן דף קה ע"ב: שם רי"א בהעלם א' ברשות אחד חייב. עיין לקמן דף לח ע"ב: רש"י ד"ה והוא שיש חיוב חטאת וכו' בגון קרפף יותר מבית אתים. עי' לעיל דף ז ע"א ול"ע:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

רבינו חננאל

היתה נקובה מצידה. [נ"א: קלמרין בלשון יון הוא בית הדיו שכותבין ממנו הספרים. פיר' ואי מפיק ליה (כלי) בדיו כדי לכתוב שני אותיות בקולמוס חייב (ואי) מפיק ליה בכלי בעאי טפי, דלאו כל הדיו דהוא כתבא נפיק בקולמוס. הילכך צריך טפי כי היכי דליפוק כשיעור שתי אותיות. ומפרש בן בירושלמי דתניא אם בכלי צריך יותר. ומאן דמפיק דיו בכלי כדי לכתוב בו, חייב על הדיו ואינו חייב על הכלי מפני שהכלי טפילה, ותנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי, שהכלי טפילה לו. המוציא אוכלין כשיעור בכלי, חייב באוכלין ופטור על הכלי. ועקירת זה הנ"ז מן הכלי ברשות היחיד והנחתו ברשות הרבים בבייר, הויא עקירה והנחה כדאמרי התם ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' אמות. בכאן בקולמרון חשובין לו ד' על ד'. פיר' קולמרין מחבורה של סופרים והוא ידוע בארץ אדום. והא דבעא רבא כשיעור אות אחת הוציא בקולמוס וכשיעור אות אחרת בכלי עלתה בתיקון. **בתיכתן הנחתן.** אע"ג דבעיא בהוצאה עקירה מרשות (זה) והנחה ברשות אחרת ע"ג מקום ד', כי היכי דהתם אמרינן ידו של אדם חשובה לו כד' [על ד'] הכי נמי הכא כתיבתו הנחתו. **והיכא** דהוציא חצי גרוגרת שהוא חצי שיעור הוצאה והנחה, וחזר והוציא חצי גרוגרת אחרת, אם הניח את החצי השני קודם לראשון, או שתעבירו דרך עליו של ראשון בקרוב צ' טפחים חייב. דזו היא שמעתא דרבא משום דהאי חצי גרוגרת וההיא חצי גרוגרת מצטרפין לחיובו, ואף על פי שלא הניחו, דהתם דצריך לנוח בזורק, אבל הכא במעבירי אין צריך הנחה. אבל אם קדים והגביה את החצי הראשון קודם הנחת החצי השני, ודוקא בחוזק יתר מג' מן ההיא חצי ראשון, נעשה הראשון כמו שנקלט או שנשרף ופטור. ת"ר הוציא חצי גרוגרת והניחו ברה"ר, וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחד חייב, בשני העלימות פטור. ר' יוסי אומר בהעלם א' מרשות אחד ליתן מב' רשויות אל ליתן. ושעוה כדי ליתן וכו' אל ליתן. ושעוה כדי לעשות פי כור. ואיכא דטעו בגירסא דהא בריתא וגרסי ברשות אחד חייב בב' רשויות פטור, ומסתתמא לפום כן מסתתא. ואי איכא דשטיף ואי"כ (ואמר כן) לרשות אחת אלא לב' רשויות), טעות גדולה היא, דילמא הכי קסברי אם הכנים מרה"ר לרשות אחת חייב לב' רשויות פטור. והכי קאמר אי אפיק מרה"ר בהעלם חצי שיעור לרה"ר, וחזר והוציא באותו העלם חצי שיעור אחר לרה"ר, אם מחדא דשתא אפקינן לתרוייהון מצטרפין לחייב, ואי מן ב' רשויות אפקינן פטור. **אמר (רבא) [רבה]** וזהו שיש חיוב חטאת ביניהם, אבל כרמלית לא, כי פרשינן בפרק יציאות השבת שהמוציא מרה"י לרה"ר חייב, אבל המוציא מכרמלית לרה"ר פטור. וקאמר רבה אי הגך ב' רשויות היחיד שהוציא חצי שיעור מזו וחצי שיעור מזו מרחקין מן הדדי ויש ביניהם רה"ר, והמוציא והמכנים מזו לזו יש בו חיוב חטאת, הרי נחלקו, ועליהם קאמר ר' יוסי מב' רשויות פטור. אבל יש ביניהם כרמלית דלית בה חיוב חטאת כחדא רשותא דמיין, ואם הוציא מזו חצי שיעור וחזר והוציא מזו חצי שיעור חייב. **אביי** אמר אפילו יש ביניהן כרמלית דאע"ג דלית בה

[ט] נשון זה משולל הכנה ולכיך מיקון.

יז א ב ג מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ט:
יח ד ה שם הלכה מג:
יט ו ז שם הלכה כד:
כ ח ט שם הלכה י:
כא י שם הלכה יח:

מוסף תוספות

א. דלאו למימרא שאם לא העבירה דרך עליה שיהא פטור ואע"פ שהעבירה דרך שלשה טפחים לקרקע, דהא ליתא. ריטב"א. ב. דהשתא לא צריך שיהא תוך ג', תוס' סמיכתא דמי. שיטה לר"ל. [ועי' שפ"ל]. ד. בספר. תוס' הלא"ש. ה. ונתגלגל מידו למעלה מעשרה טפחים. תוס' הלא"ש. ו. דר' יהודה משום דליכא למיגזר אטו אין אגדו בידו. תוס' הלא"ש. ז. דאורייתא. תוס' הלא"ש. ח. א"כ. תוס' הלא"ש. [ועי' שבת של מין. ט. הוא"ל ומתני' כולה אתא כוותיה. ממ"ן לקמן ט:]. י. גופיה. תוס' הלא"ש. יא. מהא. תוס' הלא"ש. יב. מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי. תוס' הלא"ש. יג. שיש ליישב גירסת הספרים. תוס' הלא"ש. יד. דבשעת כתיבה כבר נגמרה המלאכה אלא צריך לקרבן שיהו נהגין זה עם זה. תוס' הלא"ש. טו. הכא דמלאכה דעבד היינו. תוס' הלא"ש. טז. ורשויות הא מחלקות, ותהה לי' כמי שאכל חצי זית חלב מחתיכה זו וחזר ואכל חצי זית אחר מחתיכה זו דאין זו תלוי' בזו ומיקרו שתי העלמות. שיטה להר"ן. יז. תימה אם אין מצניעין אותו לרפואה עין אחת אמאי מחייב אם הוציאו לרפואה. תוס' הלא"ש. יח. כחול. תוס' הלא"ש. יט. לטעמיה. תוס' הלא"ש. כ. שיעורו. תוס' הלא"ש. כא. בכל שהוא אפי'. תוס' הלא"ש. כב. ואדם טורח לבבל לעשות פי כור. תוס' הלא"ש.

רב נסים גאון

ואודא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות גיטין דמיא. ותמצא עיקר דילה במס' גיטין בפרק הזורק (דף עט) אמר רב חסדא רשויות חלוקות בגיטין. ומיקמי הכי (שם עז) אמרו ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו, הוות קיימא בחצר ואזל גיטא נפל בפיסלא. אמר רב יוסף חזינן אי הוי ד' אמות אארבע אמות פלג לה רשותא לנפשה כו'. וסבר רבא כי דין רשויות של גיטין הוא, וכמו שאם יש בזה הפסל ד' אמות על ד' אמות או שיש בגובהו י' טפחים עשה רשות לעצמו ונבדל מכלל החצר, כמו כן הוא מבדיל בין ב' רשויות לענין שבת. ובזה פרק (שם דף עט) אמר עוד רבא ג' מידות בגיטין. הדדיי אותנו באלו השלש מידות חלוקות דין הגיטין מדין השבת, ולענין רשויות שוו יחד ואין ביניהן חלוקה בדבר זה. וגם נזכרה זו השמועה של רבא עם זו הברייתא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נח).

רבינו חננאל (המשך)

חיוב חטאת, אסור להוציא מזו לזו שמרשות [לרשות] הן, ואם הוציא מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור פטור. אבל יש ביניהן פיסלא דלא חשיב למיהתה כרמלית, אלא מקום פטור הוא, הרי הוא כרשות אחת, ואם הוציא מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור חייב. **רבא** אמר אפילו איכא פיסלא ביניהן, כיון שהוא חולק רשות לעצמו אע"ג דלא כרמלית הוא וברשות היחיד קאי כיון שאסור להוציא אליו כלום מרה"י כב' רשויות דמיין, ואם הוציא מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור פטור. **רבא** לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות הגיטין. ועיקר הא שמעתא בגיטין בהזורק ההוא גברא דזרק לגיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר ואזל גיטא ונח בפיסלא. אמר רב יוסף אי הואי ארבע אמות של ארבע אמות פלוג ליה רשותא לנפשיה, ואי לא חדא רשותא היא. וקסבר רבא חדא רשותא בשבת כפיסלא כי היכי דמפלגא לענין גיטין. ופי' פיסלא, מקום כגון עמוד גבוה עשרה ורחב ד'. **כחול כדי לכחול עין אחת.** א"ר הונא שכן צנועות כוחלות עין אחת. הכין פירושא שכוחלת עין אחת ומכסה את העין האחרת ויוצאה לשוק ותראה באחת מעיניה. [ור"] הונא הוא המתניגן לאו רב הונא. **והתיא** דר' שמעון בן אלעזר אם לתכשיט ב' עינים אוקימנא (בעינגות) [בעירניות] שאינן רגילות לצאת לשוק, ואן שם שוק לצאת אליו. **חרסית כדי לעשות פי כור זהב,** ר' יהודה **אומר כדי לעשות פיטפוט.** פירוש פיטפוט, גבשוש או בנין בארץ שעופתין עליו את הקדירה. וג' פיטפוטין הן, ויש סומכין פטפוט לכותל ומניחין עליו את קדירה וסומכין אותו לכותל. **ומקשינן** כי מכדי בשיעורא דשבת קא חזינן דר' יהודה קא מחייב וממעט מן שיעורי דרבנן, דהא לענין גמי לרבנן לא מחייבי אלא בכדי לעשות תלאי לנפה ולכברה, ור' יהודה מחייב אפילו על מה שנוטלין ממנו מדת מנעל לקטן. ומוקמינן להאי פטפוט לכירה קטנה קאמר, והוא בציר מן פי הכור של צורפי זהב.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות